

ПІДПРИЄМЛИВІСТЬ – КЛЮЧОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЗДОБУВАЧА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ НУШ

Воронова В. С.

*студентка спеціальності «Початкова освіта»
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

Починок Є. А.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри початкової освіти
Полтавського національного педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
м. Полтава, Україна*

Сучасні економічні, політичні та соціальні зрушення в суспільстві кидають виклик новим вимогам до здобувачів освіти, до їх здатності гармонійно співіснувати із суспільством, знати свої права та обов'язки, самостійно обирати свій шлях в житті, вміти приймати правильні рішення в умовах вибору, реалізовувати власні здібності. Це, вочевидь, актуалізує компетентнісний складник спрямування сучасної освіти загалом, та розвиток підприємливості молодших школярів зокрема, як ключової компетентності, що запропонована європейським парламентом та Радою Європи.

Виховання підприємливого покоління має розглядатися не лише як засада економічного розвитку, а й умова виживання України як держави, що потребує від кожного нинішнього школяра здатності до ініціативності, до креативного пошуку та інноваційного мислення, вміння організовувати свою діяльність задля досягнення цілей, усвідомлення етичних цінностей плідної співпраці тощо.

Зауважимо, що серед ключових в ієрархії компетентностей, якими повинен оволодіти здобувач освіти, що проходять наскрізною лінією в навчальних предметах, Державним стандартом (2018) визначено підприємливість. Провідні принципи й шляхи розвитку підприємливості здобувачів освіти задекларовано у низці нормативно-правових документів, які регламентують освітній процес (Закон України «Про освіту», Концепція «Нова українська школа», Державний стандарт початкової освіти тощо).

Низкою міжнародних документів («Ключові компетентності для навчання упродовж життя (Європейські орієнтири)», «Європейський акт про малий бізнес», «План дій з навчання підприємливості на період до 2020 року», «Новий план дій для Європи щодо розвитку навичок») декларується важливість навчання підприємливості як однієї з ключових компетентностей [4]. У 2016 році європейська інформаційна мережа в галузі освіти «Euridyce» [6] опублікувала звіт «Entrepreneurship Education at School in Europe», у якому зазначено, що освіта з підприємництва полягає у формуванні в учнів навичок та способів мислення з метою перетворювати творчі ідеї на підприємницьку діяльність.

Підприємливість застосовується у всіх сферах життя: від турботи про власний розвиток до активної участі в житті суспільства, входження на ринок праці як працівника чи самозайнятої особи, а також до установи будь-якого підприємства (культурного, соціального або комерційного характеру) [6]. На рубежі ХХ–ХХІ ст. багато розвинених країн почали відчувати брак молодих людей з діловими якостями, які центровані на інноваційних ідеях, креативних і нестандартних рішеннях, здатні йти до мети й досягати успіху у всіх сферах життя. Відтак, заклади загальної середньої освіти сконцентрували свої зусилля на посиленні розвитку підприємливості, що стало обов'язковим компонентом навчання і виховання підростаючого покоління, починаючи з молодших класів.

Проблема розвитку й формування підприємливості різноаспектно студіюється у наукових розвідках вітчизняних і зарубіжних учених: Н. Бахмат, Ю. Білова, І. Волошина, Ю. Гаврилюк, Д. Куратко, О. Макарук, Г. Назаренко, С. Прищепа, Н. Ротманова, М. Товкан, Р. Шиян, М. Паоло Бачигалупо (M. Ba ci ga lupro), В. Гартнер (W. Gar tn er), П. Друкер (P. Drucker), Р. Кантільйон (R. Cantillon) та інших. Ретельне дослідження означеного феномену переконує в необхідності вивчення сутності підприємливості як ключової компетентності здобувачів початкової освіти Нової української школи.

У довідковій літературі зустрічаємо таке визначення поняття «підприємливість – винахідливість, поєднана з енергією і практичністю»; «підприємливий» той, хто «вміє робити що-небудь в потрібний момент, спритний, винахідливий і практичний». «Ініціативність» там же вважається синонімом «підприємливості» [2]. Концепція НУШ «підприємливість та ініціативність» визначає як «уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства і держави. Вміння раціонально вести себе як споживач, ефективно використовувати індивідуальні заощадження, приймати доцільні

рішення у сфері зайнятості, фінансів тощо» [3]. Дослідником С. Прищепою встановлено, що підприємливість інтегративним особистісним утворенням, що забезпечує спроможність людини правильно співвідносити власні можливості, економічні інтереси й потреби з потребами інших людей, наявними матеріальними, трудовими, природними й екологічними ресурсами, готовність здійснювати успішну підприємницьку діяльність, спрямовану на отримання різних матеріальних та соціальних вигід для себе та суспільства [5].

Підприємливість вченими часто розуміється як специфічний тип поведінки, соціальної взаємодії і, рідше – як особистісна властивість. Очевидно, це пов'язано з тим, що даний феномен в основному описують і вивчають соціологи, економісти, але не психологи чи педагоги. Відтак, ми схилиємося до розуміння досліджуваного поняття через категорію властивості (риси) особистості. Крім того, слід наголосити, що категорія «підприємливість» досить часто включає спроможність особистості успішно вирішувати питання в економічній галузі, особливість поведінки у сфері споживання, приймати раціональні фінансові рішення в динамічному світі.

В ракурсі наукового пошуку цінною є думка про те, що виконання певної діяльності потребує від індивіда внутрішнього включення, активності, ініціативної й випереджаючої дії. Для окреслення понятійних меж досліджуваного феномена, з'ясуємо сутність поняття «ініціативність».

Звертаючись до довідкової літератури, знаходимо такі визначення поняття «ініціативність»: (від лат. *initium* – починати) позитивна якість особистості, що проявляється як внутрішнє включення та здатність розпочати нову справу, зробити перший крок, самостійно прийняти рішення у вирішенні особистих чи суспільних проблем. Ініціатива – це завжди творчість [2]; суттєва сторона волі, що полягає не в діях за потребою або під впливом чийось вказівок, а в прагненні діяти активно та за покликом внутрішніх переконань [1].

Зіставно-порівняльний аналіз понять дає можливість стверджувати, що поняття «підприємливість» та «ініціативність» не є тотожними. Вочевидь, поняття «підприємливість» є більш ширшим і базовим, в той час як «ініціативність» є необхідною доповнюючою складовою підприємливості.

Паралельно з поняттям «підприємливість» зустрічаємо поняття «фінансова грамотність», що потребує уточнення в аспекті ототожнення досліджуваного феномену з останнім поняттям. Фінансова грамотність – складна сфера, яка передбачає розуміння ключових фінансових понять і використання цієї інформації для

прийняття розумних рішень, які сприяють економічній безпеці та добробуту людей. Можемо стверджувати, що поняття «підприємливість» та «фінансова грамотність» абсолютно різні, однак підприємливість є вкрай необхідною якістю для фінансово грамотної особистості. Діти повинні бути підприємливими та фінансово грамотними, щоб отримати, перш за все, впевненість у власному успішному майбутньому.

Аналіз комплексу наукових джерел у рамках дослідження свідчить, що *підприємливість* є ключовою освітньою компетентністю, інтегрованим утворенням у структурі особистості молодшого школяра, що акумулює здатність до систематичного й успішного здійснення активності, інноваційної діяльності; готовність до творчих і нетипових рішень; уміння бути ініціативним, оперативно приймати ефективні рішення, бути практичним і раціональним споживачем, уміти планувати й управляти процесами задля досягнення поставленої мети.

Література:

1. Академічний тлумачний словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/>
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
3. Концепція «Нова українська школа» / група упорядників ; за заг. ред. М. Грищенко. Київ, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
4. Макарук О. Підготовка майбутнього вчителя до формування підприємливості учнів як наукова проблема. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2022. № 1(115). С. 95–102.
5. Прищепа С. М. До проблеми формування підприємницької компетентності учнів: сучасні підходи. *Молодий учений*. 2019. № 1(65). С. 383–385.
6. Eurydice. Entrepreneurship education – at school in Europe, Brussels, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency. 2016.